

Användarhandledning

– nationellt kodverk för sökorsak

Innehåll

Användarhandledning – nationellt kodverk för sökorsak	1
Versionshistorik	1
Syftet med dokumentet	2
Terminologi	2
Bakgrund.....	2
Snomed CT	3
Urval för sökorsak.....	3
Språkurval för sökorsak	3
Kodverkets innehåll	3
Figur 1: armproblem i Snomed CT	4
Figur 2: förändrat luktsinne i Snomed CT	4
Användning av kodverket	5
Förvaltning och ändringshantering	6

Versionshistorik

Version	Datum	Författare	Kommentar
1.0	2020-12-18	Päivi Piirainen	Första version
2.0	2021-10-20	Päivi Piirainen	Definitioner och termer för flera begrepp har uppdaterats efter arbete med Termbanken. https://www.socialstyrelsen.se/utveckla-verksamhet/e-halsa/terminologi/avslutade/

Syftet med dokumentet

Syftet med detta dokument är att förklara bakgrund och terminologi kring kodverket för sökorsak och beskriva implementation och användning av kodverket. Målgruppen för detta dokument är verksamhetsutvecklare/ledare, hälso- och sjukvårdspersonal, hälsoinformatiker, projektledare, systemförvaltare, systemutvecklare och projektägare från hälso- och sjukvården. Även leverantörer av vårdinformationssystem är en målgrupp.

Notera att användargränssnittet inte beskrivs i detta dokument eftersom varje vårdgivare ansvarar för att implementera kodverket i sina vårdinformationssystem.

Terminologi

Följande utredda och rekommenderade begrepp från Socialstyrelsens termbank¹ används i denna användarhandledning.

Vårdkontaktorsak:

orsak till vårdkontakt som hälso- och sjukvårdspersonal anger

Sökorsak:

orsak till vårdbegäran som anges av patient, företrädare för patient eller tredje part

Vårdbegäran:

begäran om hälso- och sjukvård

Vårdåtagande:

beslut av mottagande vårdenhet att acceptera vårdbegäran

Återbesök:

öppenvårdsbesök som har medicinskt samband med tidigare besök eller vårdtillfälle inom samma medicinska verksamhetsområde (klinik/basenhets/motsvarande), vårdcentral eller motsvarande.

Bakgrund

Nationellt kodverk för sökorsak består av ett urval med Snomed CT-kodade sökorsaker. Kodverket finns tillgängligt i två olika format:

1. Urval för sökorsak (simple type reference set)
2. Allmänspråkliga synonymer för sökorsaker (language type reference set)

Nationellt kodverk för sökorsak har tagits fram av Socialstyrelsen i syfte att kunna följa och jämföra patientens väg genom hälso- och sjukvården, från patientens vårdbegäran till diagnos och behandling.

¹ <https://termbank.socialstyrelsen.se/>

Kodverket underlättar ett systematiskt och standardiserat sätt att dokumentera orsaken till patientens vårdbegäran. Socialstyrelsen har valt att använda Snomed CT för att kunna erbjuda en stabil förvaltning med internationell förankring. Snomed CT ger möjlighet att följa upp informationen ur olika perspektiv, som exempelvis anatomisk lokalisation eller typ av problem.

Snomed CT

Snomed CT (Systematized Nomenclature of Medicine – Clinical Terms) är ett internationellt begreppssystem, översatt till svenska, som är utvecklat för att användas i elektroniska informationssystem. Snomed CT syftar till att göra dokumentationen inom hälso- och sjukvård enhetlig, entydig och ändamålsenlig. Snomed CT ger förutsättningar för att information som dokumenteras kan kommuniceras och överföras mellan olika system med bibehållen betydelse och att informationen är entydig, säker och jämförbar.

Snomed CT innehåller begrepp för i princip allt som finns och allt man gör i sjukvården. För att hålla ordning på alla begrepp inordnas de i 19 hierarkier, eller huvudgrupper. Inom varje hierarki är begreppen organiserade från generell till mer detaljerad nivå. Det här gör det möjligt att dokumentera och senare få åtkomst till eller aggregera detaljerade kliniska data på en mer generell nivå.

Urval för sökorsak

Urval för sökorsak (eng. simple type reference set) i den svenska Snomed CT-utgåvan innehåller de aktuella sökorsaksbegreppen (60001000052100 | urval sökorsak ²). Detta urval kan exempelvis användas om man vill översätta en lokal uppsättning av sökorsaker till Snomed CT då den bara innehåller Snomed CT begreppsid:n utan tillhörande termer.

Språkurval för sökorsak

Språkurval för sökorsak (eng. language type reference set) innehåller de allmänspråkliga termerna för begreppen (64311000052107 | språkurval sökorsak ³). Dessa termer är anpassade för att vara lämpliga att visa upp direkt för invånare i samband med val av sökorsak. Exempel som används i detta dokument är tagna från det här urvalet.

Kodverkets innehåll

Kodverkets innehåll fördelar sig huvudsakligen i ett antal huvudsakliga kategorier som exempelvis besvär kopplade till en viss kroppsdel (armsbesvär, knäbesvär, buksmärta m.fl.), symtom som kräkningar, feber och hosta, eller problem relaterade till viss kroppsfunction såsom hög puls eller smakförändring. Utöver det finns det önskemål om åtgärd såsom vaccination, eller administrativa frågor som önskemål om intyg eller journalkopior.

Flera av sökorsakerna är svåra att placera in i en enkel hierarki. I exemplen ovan beskrivs feber som ett symtom men feber är även relaterat till kroppsfun-

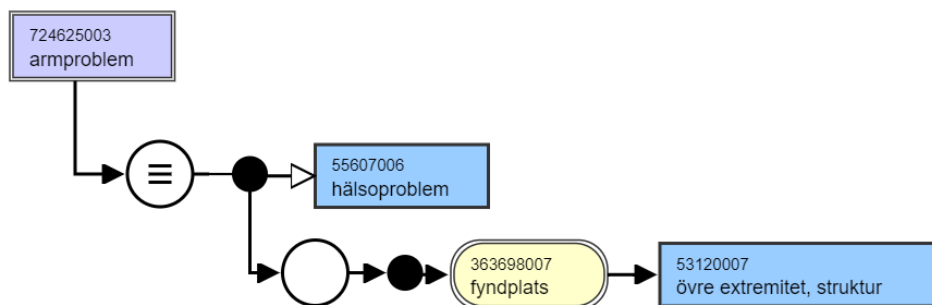
² I Snomed CT release november 2021

³ I Snomed CT release november 2021

tionen termoreglering. Kodverket har därför ingen egen hierarkisk indelning utan förlitar sig på Snomed CTs inbyggda multihierarkiska struktur. Detta ger en möjlighet att visa upp kodverkets innehåll ur olika synvinklar.

Ett exempel på detta är sökorsaken ”armproblem” som är definierad som ett hälsoproblem i övre extremitet enligt nedanstående figur.

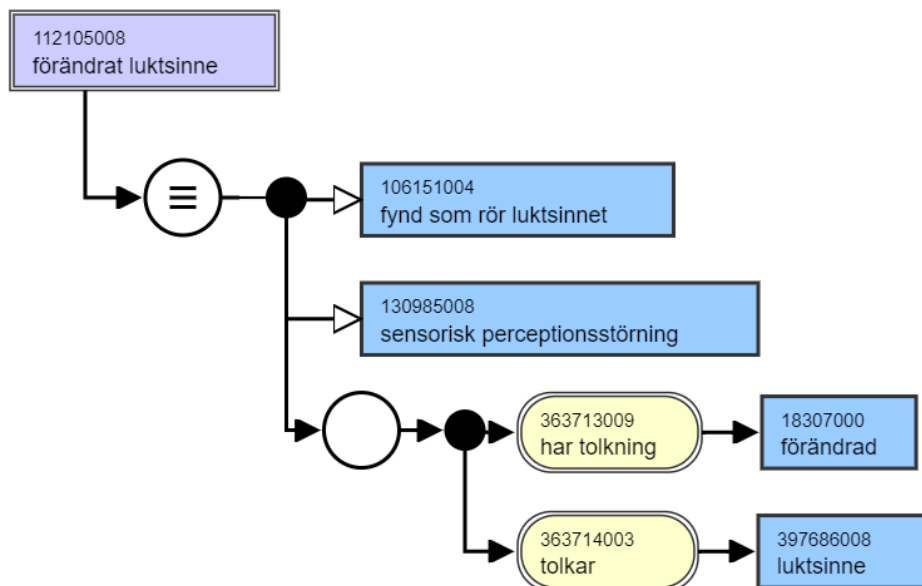
Figur 1: armproblem i Snomed CT

Detta ger en möjlighet att hitta sökorsaken både under kategorin hälsoproblem och sökorsaker som rör armarna.

Ett annat exempel är sökorsaken ”förändrat luktsinne” som har en komplex definition som visar på att det är fråga om en sensorisk perceptionsstörning i luktsinnet enligt nedanstående figur.

Figur 2: förändrat luktsinne i Snomed CT

Användning av kodverket

Generell användning

- Kodverket används för att registrera individens uttryckliga orsak till vårdbegäran. Dokumentationen kan utföras av hälso- och sjukvårdspersonal eller av patienten själv då tidbokning eller egen vårdbegäran registreras via exempelvis 1177.
- För varje vårdbegäran dokumenteras endast den huvudsakliga orsaken patienten framför. Patienten kan exempelvis beskriva sina symtom som hosta och snuva men skälet till att de sökt sig till vården är den höga och långvariga febern. I detta fall väljs feber som sökorsak och övriga symtom dokumenteras som en del av anamnesen.
- I undantagsfall kan det förekomma fall där patienten framför flera orelaterade problem vid samma tillfälle, exempelvis ögonproblem (misstänkt starr) och hudproblem (utslag på underben). I dessa fall kan det vara aktuellt att hantera detta som två separata vårdbegäran med varsin tillhörande sökorsak.
- Notera att kodverket inte bör användas till annat än dess angivna syfte. Ett närliggande område är exempelvis vårdkontaktorsak som registreras vid varje enskild vårdkontakt och kan förekomma flera gånger inom en pågående vårdprocess för en given vårdbegäran. Ett exempel på detta är återbesök som sker inom ett vårdåtagande och därför inte kräver en ny vårdbegäran från patienten.

I specifika situationer

Önskemål olika typer av åtgärder (administrativa eller hälso- och sjukvård)

I patientens vårdbegäran finns alltid en implicit önskan om hälso- och sjukvård, dvs. om sökorsaken är "høgt blodtryck" finns det en implicit önskan om hjälp att utreda och åtgärda detta i patientens vårdbegäran. I vissa fall kan patienten komma med en vårdbegäran som är en önskan om en viss aktivitet. Ett exempel på detta kan vara patienten som redan har en diagnostiserad hypertoni och framför en vårdbegäran med sökorsak "önskemål om blodtrycksmätning" för att få komma till distriktssköterskan på kontroll.

Kombinera inte sökorsaker

Till varje vårdbegäran ska endast en sökorsak anges. Om en patient exempelvis önskar en receptförnyelse av blodtryckssänkande läkemedel anges endast sökorsak önskemål om recept, inte i kombination med "høgt blodtryck".

Välj den mest specifika sökorsaken

I sökorsak förekommer i vissa fall sökorsaker som är en specialisering av en annan sökorsak. Ett exempel på detta är sökorsakerna knöl samt knöl i bröst. I detta

fall ska en patients vårdbegäran dokumenteras med den mest specifika passande sökorsaken, exempelvis knöl i bröst.

Övrigt kategori

Kodverket innehåller inte någon term för övrigt. Vi rekommenderar i stället en fritextmöjlighet för att fånga mindre vanliga orsaker till vårdbegäran.

Screening och hälsokontroll

Screening är att betrakta som ett erbjudande om vård till ett visst urval av invånare. När invånaren väljer att acceptera erbjudandet dokumenteras vårdbegäran för egen räkning med lämplig sökorsak. Skälet till detta är att vård inte kan anses ha påbörjats innan invånaren har uttryckt sin önskan att nyttja erbjudandet. Ett exempel på detta kan vara önskemål om vårdåtgärd.

Hälsokontroller förekommer i olika former. En form är den typ av hälsokontroll som erbjuds inom ett screening program enligt ovan. Där finns det inget tidigare vårdåtagande och en ny vårdbegäran med relevant sökorsak registreras. Ett exempel på detta kan vara önskemål om hälsoundersökning.

En annan form är när patienten själv framför en önskan om hälsoundersökning. Även i detta fall dokumenteras en ny vårdbegäran med lämplig sökorsak.

En tredje form av hälsokontroll är den som uppträder inom ett befintligt vårdåtagande. Detta kan exemplifieras med en 3-års kontroll på BVC där barnet redan är inskrivet på en viss BVC-mottagning. I detta fall framför patienten (eller företrädare för patienten) inte en vårdbegäran och sökorsak ska inte anges.

Vårdbegäran från tredje part

En vårdbegäran kan även framföras av en tredje part, dvs. en vårdbegäran som kommer från annan part än patienten och vården. Ett exempel på detta kan vara en situation när en väktare hittar en medvetslös person och ringer efter ambulans, eller en vårdnadshavare som tar sitt barn till primärvården med en misstänkt öroninflammation. Lämpliga sökorsaker i dessa exempel kan vara medvetslös samt öronbesvär.

Förvaltning och ändringshantering

Kodverket för sökorsak finns sedan november 2020 som ett Snomed CT-urval. Kodverket är i förvaltning och nya uppdateringar av kodverket följer därför Snomed CT-s releaseplan, i dagsläget två gånger per år. Behov av nya sökorsaker och ändringsförslag skickas till Socialstyrelsen, via detta formulär:

<https://www.socialstyrelsen.se/utvecklaverksamhet/e-halsa/snomed-ct/frageformular>.

För att kunna implementera Snomed CT behövs en licens. Ansökningsformulär och aktuell release av Snomed CT finns i distributionsportalen. Mer information och stöd finns på: <https://mlds.ihtsdotools.org/#/landing/SE?lang=se>. Kodverkets innehåll går även att se via Snomed CT-browser på:

<https://browser.ihtsdotools.org/>.